

Helena Ostrowicka-Miszewska

Zakładnicy przyszłości – o dyskursywnej polityce wobec młodzieży

Zasadniczym celem podjętych rozważań jest krytyczna analiza dyskursu państwa o młodzieży, reprezentowanego przez dokument zatytułowany *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym*, uchwalony przez Kongres europejskich władz lokalnych i regionalnych 21 maja 2003 roku, a w Polsce wydany na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu w 2005 roku. Identyfikacji cech wspomnianego dyskursu dokonano z zastosowaniem kategorii dyskursu, wiedzy/władzy i praktyk repartycji, zdefiniowanych przez M. Foucaulta, oraz koncepcji władzy w epoce globalnej, autorstwa U. Becka.

Po omówieniu przesłanek teoretyczno-metodologicznych, autorka opisuje warunki instytucjonalne dyskursu państwa o młodzieży. Dalej uwagę koncentruje na treści *Karty* jako szczególnej ilustracji dyskursywnej „polityki młodzieżowej”. Autorka broni tezy głoszącej, iż dyskurs Biura ds. Młodzieży, agendy usytuowanej w ramach Ministerstwa Edukacji i Nauki, narzuca jako powszechnie obowiązującą wiedzę o młodzieży i obywatelstwie, dążąc do przejęcia kontroli nad pojęciem aktywnego uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym. Z perspektywy pedagogicznej jest zatem szczególną postacią pedagogii konstruującej (tworzącej i przetwarzającej) tożsamość młodego obywatela. Osobliwą właściwością dyskursu tego typu jest usytuowanie w ramach dyskursu państwa i agend ponadpaństwowych, z czym wiąże się bezpośrednio kwestia ich legitymizacji. Wiedza/władza, jaką niesie analizowany dokument, wpisuje się w modernistyczny model edukacji obywatelskiej, w której punktem wyjścia czyni się zdefiniowanie jej pożądanych rezultatów.

Świat postrzegany jest różnie w obrębie różnych dyskursów.
(Ball, 1992, s. 13)

Zasadniczym celem podjętych tu rozważań jest krytyczna analiza dyskursu państwa o określonym obszarze praktyki społecznej, reprezentowanego przez dokument zatytułowany *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym*. Identyfikacji cech wspomnianego dyskursu zamierzam dokonać w świetle aparatu analitycznego zaproponowanego przez M. Foucaulta. Za inspirujące poznawczo i przydatne dla prowadzonej tu analizy uznałam także uzupełnienie poglądów M. Foucaulta rozważaniami U. Becka (2005) na temat władzy państwa w epoce globalnej. Autor ten opisuje fundamentalne zmiany związane z rozpadem państwa narodowego i tworzeniem się transnarodowych, ponadnarodowych (a nie międzynarodowych), ponadpaństwowych relacji i zależności. Dokument poddany analizie stanowi ilustrację „polityki młodzieżowej” prowadzonej przez państwo, wpisując się w dyskurs państwa i agend ponadpaństwowych o młodzieży. Próbę (de)konstrukcji dokumentu, wyrażającego

politykę państwową i tworzącego „prawdę” o młodzieży, podjęłam w innym miejscu, dążąc do dowiedzenia tezy, iż młodzież jest „prześladowana” (Ostrowicka-Miszewska, 2004). Tekstem poddanym krytycznej analizie była *Strategia państwa dla młodzieży na lata 2003-2012* – dokument przygotowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, przyjęty przez Radę Ministrów 19 sierpnia 2003 roku. Badając politykę państwa wobec młodzieży uznałam, że warto odpowiedzieć na zaproszenie M. Foucaulta do podjęcia „gry” (Foucault, 1995), tym bardziej iż koncepcja teoretyczna stworzona przez tego autora, okazuje się niezwykle pomocna w analizie mechanizmów praktyki dyskursywnej instytucji państwowych. Analiza dyskursu *Strategii*... ujawniła, że w dyskursie państwa uobecnia się dążenie do przedstawiania świata w kategoriach naturalnych i oczywistych faktów. Dyskurs tego typu wabi i uwodzi społeczeństwo poprzez gwarancje „prawdy” o młodzieży oraz skuteczności podejmowanych działań.

Kontynuując penetrację dyskursu państwa o młodzieży, przedmiotem poznania uczyniłam *Znowelizowaną europejską kartę uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym*¹, uchwaloną przez Kongres europejskich władz lokalnych i regionalnych 21 maja 2003 roku, a w Polsce wydaną na zlecenie MENiS w 2005 roku (ss. 38). Dokument ten jest elementem wieloletniego dyskursu Stałej Konferencji Europejskich Władz Lokalnych i Regionalnych (kolejno: w Lozannie w 1988 roku i w Langollen w 1991, w Krakowie w 2002 roku zorganizowanej pod Patronatem Dyrektoriatu Młodzieży i Sportu Rady Europy). W Polsce wiedzę/władzę konstruowaną w *Karcie* legitymizuje Biuro ds. Młodzieży – agenda usytuowana w ramach Ministerstwa Edukacji i Nauki. W dalszej części artykułu, po krótkim omówieniu przesłanek teoretyczno-metodologicznych, na których opiera się moja analiza, opisuję warunki instytucjonalne dyskursu państwa o młodzieży. Następnie uwagę koncentruję na treści *Znowelizowanej europejskiej karty uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym* jako szczególnej ilustracji dyskursywnej „polityki młodzieżowej”. Zamierzam bronić tezy głoszącej, iż dyskurs Biura ds. Młodzieży narzuca jako powszechnie obowiązującą wiedzę o młodzieży i obywatelstwie, dążąc do przejęcia kontroli nad pojęciem aktywnego uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym. Z perspektywy pedagogicznej jest zatem szczególną postacią pedagogii konstruującej (tworzącej i przetwarzającej) tożsamość młodego obywatela.

Przesłanki

Inspiracją dla analizy badanej praktyki dyskursywnej są twierdzenia M. Foucaulta na temat dyskursu, wiedzy/władzy i praktyk repartycji. Kategoria dyskursu zajmuje centralne miejsce w wypowiedziach M. Foucaulta na temat wiedzy i władzy. Badając sposoby tworzenia wiedzy, autor ten dowodzi, że reguły organizacji konkretnego dyskursu są formami sprawowania władzy poprzez kontrolę tego, co może zostać wypowiedziane, przez kogo i w jakich okolicznościach. W tym sensie dyskurs ustanawiany jest zarówno przez to, co zawiera, jak i przez to, co i kogo pomija i wyklucza. S. Ball (1992) czyni spostrzeżenie, że Foucaultowska koncepcja dyskursu akcentuje procesy społeczne i instytucjonalne oraz stosunki władzy, które kreują znaczenie. Zdaniem M. Foucaulta: „Władza i wiedza wprost się ze sobą wiążą; nie ma relacji władzy bez skorelowanego z nimi pola wiedzy ani też wiedzy, która nie zakłada i nie tworzy relacji władzy” (Foucault, 1998, s. 34). Stwierdzenie to oznacza, iż wiedza i władza funkcjonują zawsze razem i nierozdzielnie, dlatego konstruuje M. Foucault pojęcie wiedzy/władzy jako

¹ Zamiennie używam w tekście skrótów: *Karta*.

wiedzy powstałej w toku sprawowania władzy i wykorzystywanej do legitymizacji jej dalszych działań. Władza, w znaczeniu nadanym jej przez M. Foucaulta, nie wymaga dokładnie oznaczonego sprawcy, ale wymaga ofiary. Chodzi tu o władzę bez podmiotu, władzę rozproszoną. Agendy państwa to w istocie tylko element tak rozumianej władzy. Władza nie wpływa wprost i bezpośrednio. Zdaniem M. Foucaulta: „Władza i wiedza dochodzą do swego określenia w dyskursie” (Foucault, 1995, s. 90). Dyskursom przypisuje M. Foucault moc tworzenia podmiotowości. W tym znaczeniu są one „praktykami, formułującymi przedmioty, o których owe dyskursy mówią” (Foucault, 1977, s. 76). Techniki i formy organizacyjne, które wpływają na kształtowanie i wzmacnianie tożsamości i poczucia podmiotowości, nazywa on „praktykami repartycji” (Ball, 1992). Pojęcie to odnosi się do procedur klasyfikacji i kategoryzacji, umożliwiających podział, kontrolę i manipulację (Kenway, 1992). Owe „mikrotechnologie” przejawiają się w planowanym i uporządkowanym organizowaniu czasu i przestrzeni po to, aby ułatwić prowadzenie permanentnego nadzoru, osądu i ocen (Hoskin, 1992). Władza opisywana przez M. Foucaulta jest władzą normatywną. Autor *Archeologii wiedzy* wyraźnie wskazuje na rolę normy w relacjach władzy, która dąży do utrzymania/tworzenia stabilności społecznej i określonej wizji normalnego społeczeństwa.

Podjęte niżej zadanie krytycznej analizy dyskursu państwa stwarza okazję podważania oczywistości i normalności, zakłócania tego, co jest powszechnie akceptowane. Efekt ten można uzyskać poprzez próbę:

- denaturalizacji tekstów, wykrycie ich ideologicznego i kontekstualnego charakteru;
- analizy środków używanych do wywierania wpływu na odbiorców, związanej z odczytywaniem funkcji konstruowania podmiotowości;
- badania rezultatów działania dyskursu poprzez odstawianie relacji władzy wpisanych w dyskurs (Hutcheon, 1989; za: Szkudlarek, 1997, s. 184).

Zamierzam uchwycić pastoralny, jak powiedziała by M. Foucault, charakter stosunków władzy wpisanej w dyskurs *Znowelizowanej europejskiej karty uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym*. Władza pastoralna to władza normatywna, wymagająca od młodzieży działań, które przyczynią się do jej „zbawienia”. Jak mówi M. Foucault (2000, s. 222), „Pasterz gromadzi, kieruje i prowadzi swe stado”. Ważne dla niego jest zespolenie rozproszonych jednostek i wyznaczenie im celu działania. Władza pastoralna jest władzą troskliwą i czujną. Nieustanne czuwanie pasterza polega na poświęcaniu stada swojej uwagi i zdobywaniu drobiazgowej wiedzy na jego temat. Rolą władzy pastoralnej jest zapewnienie jednostkom zbawienia, ale na „tym” świecie. W obliczu faktu, iż rządzenie coraz częściej odbywa się w przestrzeniach transnarodowych i ponadpaństwowych, pojawia się pytanie o to, kto uczestniczy w dyskursie podtrzymywanym i wzmacnianym przez państwo. Kwestia ta wydaje się istotna choćby z tego powodu, iż wiąże się bezpośrednio z problemem legitymizacji i prawomocności dyskursu. „Drugą nowoczesność”, opisywaną przez U. Becka (2005), charakteryzują m.in. to, że nieklarowna i nieprzesądzona staje się rola państwa w tym dyskursie i prawomocność jego polityki. Autor ten przekonuje, że w epoce globalnych kryzysów i globalnego ryzyka narodową niezależność uzyskuje się dzięki polityce „złotych kajdanek”, polegającej na budowaniu sieci transnarodowych zależności. U. Beck (tamże, s. 15-17) punktem wyjścia dla krytyki istniejących stosunków czyni kategorię kosmopolityzmu rozumianą jako idea czy wartość zaaprobowanej, żywej wielorakości, przenikającej wszystkie społeczne sytuacje i konteksty. Zadaniem „nowej teorii krytycznej”, jak powiada U. Beck (tamże, s. 62), jest m.in. wykrywanie i określanie form i strategii maskowania kosmopolitycznych realiów. W Polsce spotykamy się z sytuacją, w której do reprezentowania polityki państwa wobec młodzieży powołane zostaje, w ramach Ministerstwa Edukacji i Nauki, Biuro ds. Młodzieży.

Dyskurs Biura ds. Młodzieży

„Eksplodują dyskursów” – jak powiedziałby M. Foucault – wokół i na temat polskiej młodzieży przejawia się w niezwykle intensywnej produkcji dyskursu różnej postaci (naukowej, publicystycznej, politycznej, potocznej), którego elementem jest wiedza o sposobach „bycia-w-świecie” kategorii osób określanej czy definiowanej jako młodzież. Jeśli M. Foucault ma rację, celem owej wiedzy jest zwiększanie obszaru kontroli i możliwości kierowania, a jednocześnie wykorzystywania potencjału upatrywanego w młodości. Młodość staje się tym samym problemem/zagadnieniem publicznym. W procesie budowania dyskursu o młodzieży uczestniczą niezwykle aktywnie agendy państwa, a oficjalnie funkcję tę spełnia, powołane w 2003 roku w ramach Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, Biuro ds. Młodzieży. Instytucje rządowe, stworzone do realizowania zadań związanych z polityką państwa wobec młodzieży, począwszy od lat 90. ubiegłego wieku ulegały przekształcaniu i zmianom zarówno w zakresie nazewnictwa, struktury, jak i kompetencji. „Misję” Biura ds. Młodzieży pierwotnie pełnił departament usytuowany w strukturze Urzędu Rady Ministrów. W 1997 roku powołany został w ramach MEN Wydział ds. Młodzieży. Rok później zadania związane z międzynarodową wymianą młodzieży pozostały w kompetencjach MENiS, natomiast inne kwestie dotyczące polityki młodzieżowej przeniesione zostały do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, do Biura ds. Rodziny. W roku 1999 całość spraw związanych z polityką państwa wobec młodzieży znalazła się w Biurze ds. Rodziny, by w dwa lata później powrócić do kompetencji MENiS. W 2002 roku powstał w obrębie tego Ministerstwa Wydział Młodzieży, przekształcony następnie w Biuro ds. Młodzieży. To Biuro ds. Młodzieży „posiada dyskurs” o młodzieży, co oznacza, że dysponuje prawem przemawiania, kompetencją w zakresie rozumienia, legalnym i natychmiastowym dostępem do zbioru wypowiedzi już sformułowanych oraz zdolnością do włączania tego dyskursu w decyzje, instytucje lub praktyki (Foucault, 1977, s. 96). W ramach tej instytucji mamy do czynienia z – używając terminu M. Foucaulta – rozgadaniem na temat młodzieży. Strona internetowa Biura ds. Młodzieży informuje o jego „misji” i zakresie działań. Czytelnik dowiadyuje się, że Biuro ds. Młodzieży:

a) koordynuje i monitoruje realizację *Strategii państwa dla młodzieży na lata 2003-2012*. Współpracuje w tym zakresie z innymi resortami, jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami pracującymi na rzecz młodzieży i organizacjami pozarządowymi, szczególnie młodzieżowymi,

b) wspiera działania organizacji młodzieżowych oraz koordynuje zlecenie zadań państwowych jednostkom spoza sektora finansów publicznych,

c) zajmuje się upowszechnianiem działań związanych z organizowaniem i animowaniem zajęć młodzieży w czasie wolnym, w tym w czasie wakacji szkolnych, ustala zasady organizowania placówek wypoczynku i sposobu ich nadzorowania,

d) koordynuje działania związane z siecią informacji młodzieżowej,

e) popiera możliwości uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym, wspiera struktury uczestnictwa i dialogu młodych,

f) włącza się w prace służące przeciwdziałaniu zachowaniom zagrażającym zdrowiu i wspiera działania służące integracji społecznej i zawodowej,

g) przyczynia się do rozwoju programów dotyczących działań europejskich i międzynarodowych w obszarze młodzieży, realizuje zadania związane z międzynarodową wymianą młodzieży.

Wskazać można na podwójną rolę, jaką odgrywa Biuro. Z jednej strony, troszczy się o młodzież i interesuje życiem młodzieży w wielu jego sferach (tj. czas wolny, wypoczynek, aktywność publiczna, zdrowie, podróże i in.). Z drugiej strony, w owych drobiazgowych zadaniach, strategiach, uszczegółowionych sektorach wzmacniana i rozszerzana jest władza państwa i kontrola zachowań jednostki. Nie chodzi jedynie o restrykcje, ale również o rozwijanie, wzmacnianie, wykorzystywanie możliwości i talentów tkwiących (upatrywanych) w młodych ludziach. W owych procedurach i technikach wykorzystywany jest cały arsenał wiedzy o młodzieży, niezbędny warunek dobrego funkcjonowania władzy. W młodzież zainwestowany został szereg dyskursów – wiedzy i analiz sporządzonych na zlecenie MENiS. Wiedzę/władzę niosą ze sobą m.in. teksty „*Białych Ksiąg*” młodzieży polskiej zawierające wiedzę naukową i gwarancję „prawdy” o młodzieży. Młodzież stanowi ważny obiekt, na który skierowane są działania państwa. Dyskurs Biura ds. Młodzieży jest wyraźną egzemplifikacją polityki państwa, która czyni kategorię wieku podstawą identyfikacji i tożsamości podmiotowej, marginalizując tym samym inne różnice i potencjalne płaszczyzny budowania odrębności i tworzenia tożsamości, tj. płeć, narodowość czy religia. Jestem zdania, że szczególnie owocne jest badanie roli owego dyskursu poprzez przyglądanie się konkretnym, wymownym przypadkom. Dlatego też w tym artykule będzie mowa o dokumencie, którego włączenie w dyskurs państwa wiąże się z wydarzeniem historycznym o szczególnym znaczeniu. Chodzi tu o proces włączania Polski w struktury Unii Europejskiej, decydujący w znacznej mierze o ukierunkowaniu polityki. *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym* jest przejawem dyskursu europejskich władz lokalnych i regionalnych, a włączona zostaje w dyskurs państwa. Takie usytuowanie wiedzy/władzy o obywatelstwie młodzieży otwiera nową możliwość, a mianowicie moc konstruowania wiedzy powszechnie obowiązującej, przy eliminacji wewnętrznie państwowych opozycyjnych dyskursów. Z kwestii bezpośredniej legitymizacji demokratycznej wiąże się pytanie o to, w jakich relacjach wobec siebie pozostają dyskursy globalne, ponadpaństwowe i lokalne, narodowe. Owa wielorakość granic, nieustannie na nowo się układających, to „odprzeźrzenie” państwa, jak powiada U. Beck, rozgrywa się również w obszarze dyskursu o młodzieży. Dyskurs ponadpaństwowy, transnarodowy pozostaje w specyficznym stosunku do dyskursu państwa – z jednej strony go obejmuje, z drugiej natomiast to państwo podtrzymuje wiedzę/władzę przez niego konstruowaną.

(De)konstrukcja Karty

(De)konstrukcję traktuję jako technikę badania kluczowych dla konstrukcji dyskursu binaryzmów, w których człon pierwszy jest zawsze członem pozytywnie wartościowanym i dominującym, natomiast człon drugi jest podporządkowany i istnieje tylko jako negatywne dopełnienie członu dominującego. Owa logika suplementu wskazuje na kierunki sił w przestrzeni kulturowej i jest niezbędna do zrozumienia genealogii podstawowych dla jej opisu pojęć (por. Kochanowski, 2003).

Dyskurs o młodzieży prezentowany w *Karcie* konstruuje pojęcie „aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym i regionalnym”. Zabieg ten jest silnym wartościowaniem, wskazującym jednocześnie na opozycję uczestnictwa nieaktywnego, biernego czy po prostu braku uczestnictwa, które w dyskursie tego typu jest nieprawomocne i powinno stać się przedmiotem zmiany. Binaryzmy wytwarzane przy pomocy tych pojęć są podstawą dla dyskursu

wartościującego określone działania i różnicującego społeczeństwo według budowanych opozycji. Argumentów na rzecz określonej definicji „aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym i regionalnym” dostarcza z jednej strony dyskurs skupiony wokół idei obywatelstwa, z drugiej – dyskurs oparty na retoryce paniki. *Karta* konstruuje w ten sposób wiedzę/władzę o obywatelskości, określając postawy i działania, które są obywatelskie. Co ciekawe, podkreślona zostaje teza, że młodzi ludzie także są obywatelami gmin i regionów. Ta poniekąd banalna deklaracja wytworza jednak binarną opozycję między młodymi obywatelami a „członkami innych grup wiekowych” (s. 7). Dyskurs tego typu w sposób dyskretny marginalizuje młodych ludzi i afirmuje dorosłość. Logikę suplementu, właściwą dyskursowi prezentowanemu w *Karcie*, charakteryzuje napięcie wewnątrz kategorii obywatelstwa. Obywatelskość bowiem odnosi się z jednej strony do zbioru praw przynależnych każdemu człowiekowi niezależnie od wieku, z drugiej natomiast obciążona jest imperatywem „aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym i regionalnym”. W tym kontekście uzyskanie statusu obywatela jest przywilejem i „oznacza prawo, środki, miejsce, możliwość i jeśli to konieczne, wsparcie wymagane w uczestniczeniu i wpływaniu na podejmowanie decyzji, angażowaniu się w działania i czynności mające na celu stworzenie lepszego społeczeństwa” (s. 9). Trudno jest rozpoznać arbitralność znaczenia pojęcia „lepszego społeczeństwa”, a zatem i obywatelskich działań z nim związanych. Konstruowana wiedza o społeczeństwie widoczna staje się, gdy zwrócimy uwagę na adresatów *Karty*. Dyskurs tego dokumentu zwrócony jest do kilku zbiorowości i grup społecznych. Po pierwsze, *Karta* wytworza wiedzę/władzę dla władz lokalnych i regionalnych, których powinnością jest realizować sprecyzowany na stronach *Karty* program „uczestnictwa młodych ludzi”. Po drugie, dyskurs ten jednocy młodych ludzi jako obiekt swojego zainteresowania i wpływu. Nie precyzuje jednak definicji człowieka młodego. Po trzecie wreszcie, odnosi się do szerszego grona społecznego, obejmującego wiele grup zawodowych i innych zbiorowości społecznych (np. pracodawców, związków zawodowych, decydentów ekonomicznych, przywódców stowarzyszeń, architektów, pracowników administracji domów komunalnych). Tak rozparcelowane społeczeństwo ma uczestniczyć w dziele budowania lepszej przyszłości w wybranych „sektorach” opisanych w *Karcie*. Dyskurs narzuca potrzebę „aktywnego uczestnictwa” i odrzuca refleksję nad jej realnością w kontekście życia jednostki.

Powoływaniu się na prawa obywatelskie towarzyszy przyjmowanie roli pasterza, opisywanej w języku powinności. Dyskurs reprezentowany przez *Kartę* konstruuje łańcuch zadań i obowiązków przypisanych władzom lokalnym i regionalnym. Kreowany jest przy tym misyjny charakter przewidzianych przedsięwzięć – władze podejmują trud i wysiłek na rzecz „zbawienia” młodzieży. Szczególną troską i opieką objęto 14 obszarów nazywanych „sektorami”, tj.: sport, czas wolny i uczestnictwo w organizacjach; zatrudnienie i walka z bezrobociem; urbanistyka, polityka mieszkaniowa i transport; szkolenia i edukacja; mobilność i wymiana; zdrowie; równouprawnienie płci; regiony wiejskie; dostęp do kultury; zrównoważony rozwój i ochrona środowiska; przemoc i przestępczość; dyskryminacja; seks; dostęp do praw i prawa. Nie podano kryterium, według którego dobrano sektory urzeczywistniania „aktywnego uczestnictwa” młodzieży. Dokument ten wzmacnia rolę władz lokalnych i regionalnych w zakresie planowania i nadzorowania wymienionych wyżej „polityk sektorowych”, uwodząc społeczeństwo obietnicą rozwiązania problemów, nierzadko o charakterze i korzeniach globalnych, lokalnymi środkami. Dyskurs tego typu podtrzymuje zauważony przez M. Castellsa (1997) paradoks „coraz bardziej lokalnej polityki w świecie rządzonym przez coraz bardziej globalne procesy” (za: Bauman, 2003, s. 220). Jest to dyskurs formalny i zdecydowanie normatywny.

Celem uzasadnienia i wykreowania społecznego poparcia wykorzystuje *Karta* argumenty dyskursu paniki tworzonych wokół i na temat współczesnej młodzieży. Współgrają one z nastrojami społecznymi i potocznymi opiniami, zyskując walor oczywistości i bezdyskusyjności. Proponowane rozwiązania konstruowane za pomocą kategorii pojęciowej „aktywnego uczestnictwa” mają być receptą na poprawę sytuacji młodzieży pozostającej bez zatrudnienia, żyjącej w biedzie, zagrożonej wykluczeniem społecznym. *Karta* ostrzega przed spustoszeniami powodowanymi paleniem tytoniu, spożywaniem alkoholu i narkotyków przez młodzież, przed degradacją środowiska naturalnego, przestępstwami i przemocą oraz brakiem bezpieczeństwa w miastach. Strategia definiowania problemów i posługiwanie się językiem paniki stwarza podatny grunt do uprawomocnienia projektów zmian.

Co więcej, *Karta* przewiduje określone sposoby urzeczywistnienia „uczestnictwa młodych”, które przyczynią się do jej „zbawienia”: szkolenia, usługi informacyjne, dostęp do technologii komunikacyjnych i mediów, wolontariat, organizacje młodzieżowe i pozarządowe oraz partie polityczne. Zachęca w ten sposób do mówienia w ramach instytucji podlegających ocenie i kontroli, umożliwiających zarządzanie wielkimi zbiorowościami. Młodzież ma w sposób przewidziany i nadzorowany mówić o sobie i o swoim świecie (światach), dostarczając wiedzy do sprawowania władzy i tworzenia podmiotów podatnych na rządzenie. Zorganizowaną zachętą do mówienia mają być utworzone w tym celu formy organizacyjne, „struktury i mechanizmy”: rady młodzieży, parlamenty młodzieżowe i fora młodzieży. Uczestnictwo w proponowanych formach wypowiedziania się jest prezentowane jako gwarancja i przejaw obywatelskości. Dyskurs *Karty*, posługując się pojęciem obywatelstwa, które posiada wyraźnie pozytywne konotacje, wabi obietnicą osiągnięcia tego przywileju za cenę poddania się „praktykom repartycji”. Źródło stanowiące zasady i wzory owych praktyk zostało określone precyzyjnie: „Udział młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym musi wpisywać się w ogólną politykę uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, zgodnie z Zaleceniem (...) (2001) 19 Komitetu Ministrów państw członkowskich” (s. 11). Dlatego młodzież trzeba pokierować i sprawić, by funkcjonowała według wyznaczonego, uniformizującego modelu. Aby to osiągnąć, młodzi ludzie mają mówić w taki sposób, by byli słyszalni i obserwowalni przez władze. Wykreowana zostaje potrzeba stworzenia instytucji pośredniczącej między młodzieżą a władzami — pełnomocnika, którego zadaniem ma być nadzorowanie i przygotowywanie regularnych sprawozdań. Władza zabrała się więc do włączania młodzieży w „system użyteczności” pod hasłami rozwijania „postaw obywatelskich” i tworzenia „lepszego społeczeństwa”.

Uwagi końcowe

Zmierzając ku końcowi, chcę wyeksponować zagadnienie edukacyjnej funkcji dyskursu państwa o młodzieży. Dyskurs, w którym uczestniczy Biuro ds. Młodzieży konstruuje „prawdę” o młodzieży i obywatelstwie, wywierając wpływ na jakość budowanej tożsamości. Dyskurs tej postaci centralnym elementem czyni kategorię pojęciową „aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym i regionalnym”, które jest warunkiem uzyskania „właściwej” obywatelskiej tożsamości. Dysponując gwarancją legitymizacji, popartej autorytetem Unii Europejskiej, tworzy cały szereg „praktyk repartycji”, w ramach których młodzi ludzie stają się zakładnikami idei budowania „lepszego społeczeństwa” i „demokracji na przyszłość”. Wiedza/władza, jaką niesie dokument *Znowelizowanej europejskiej karty uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym*, wpisuje się w modernistyczny model edukacji obywatelskiej, w której punktem wyjścia czyni się zdefiniowanie jej pożądanych rezultatów.

Bibliografia

- Ball J. S. (1992), *Foucault i edukacja. Dyscypliny i wiedza*. Impuls: Kraków.
- Bauman Z. (2003), *Razem osobno*. Wydawnictwo Literackie: Kraków.
- Beck U. (2005), *Władza i przeciwwładza w epoce globalnej. Nowa ekonomia polityki światowej*. Scholar: Warszawa.
- Castells M. (1997), *The Power of Identity*. Oxford.
- Foucault M. (1977), *Archeologia wiedzy*. PIW: Warszawa.
- Foucault M. (1995), *Historia seksualności*. Czytelnik: Warszawa.
- Foucault M. (1998), *Nadzorować i karać: narodziny więzienia*. Aletheia: Warszawa.
- Hoskin K. (1992), *Dochodzenie w sprawie Foucaulta. Kryptopedagog zdemaskowany*. W: S. Ball, *Foucault i edukacja. Dyscypliny i wiedza*. Impuls: Kraków, s. 45-74.
- Hutcheon L. (1989), *The Politics of Postmodernism*. New York and London.
- Kenway J. (1992), *Edukacja a dyskursywna polityka Prawicy. Szkolnictwo prywatne czy państwowe? W: S. Ball, Foucault i edukacja. Dyscypliny i wiedza*. Impuls: Kraków, s. 205-250.
- Kochanowski J. (2003), *Fantazmat zróżnicowany. Socjologiczne studium przemian tożsamości gejów*. Universitas: Kraków.
- Ostrowicka-Miszewska H. (2004), *Dochodzenie w sprawie Strategii Państwa dla Młodzieży – z inspiracji myślą Michela Foucaulta*. W: „Kultura i Edukacja”, 3, s. 19-27.
- Szkudlarek T. (1997), *Poststrukturalizm a metodologia pedagogiki*. W: *Acta Universitatis Nicolai Copernici. „Socjologia Wychowania”, XIII, zeszyt 317, s. 167-199*.
- www.mein.gov.pl

Summary

Hostages of future – about discursive policy towards youth

The main purpose of considerations is a critical analysis of a discourse upon state about youth, represented by a document entitled *Revised European Charter on Youth Participation in Local and Regional life*, passed by a Congress of local and regional authorities of Europe on 21 May 2003. In Poland released on the commission of Ministry of National Education and Sport in 2005. Identification of characteristics of mentioned discourse was made by means of using discourse categories, knowledge/power and dividing practices defined by M. Foucault and a concept of power in global age by U. Beck.

After discussing the theoretically-methodological premises, the author describes institutional conditions of discourse upon state about youth. Further she concentrates her attention on content of *Charter* as a characteristic illustration of a discursive “youth policy”. The author defends a thesis which says that a discourse upon Youth Bureau, agency of Ministry of National Education and Science, implies as common a present knowledge about youth and society aiming at control over a concept of active participation of young people in local and regional life. From the pedagogical point of view a particular characteristic of construing pedagogy (creating and processing) is an identity of a young citizen. A peculiar property of such discourse is situating within confines of discourse upon state and outside state agencies, with whom a question of acceptance is directly connected. Knowledge/power that is carried by the analyzed document is a part of a modernistic model of citizen education, where the starting point is defining its respectable results.